

Βε
721

ΣΤΑΥΡΟΦΟΡΙΑΙ

721

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ

ΥΠΟ
ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΗ

ΑΝΑΓΝΩΣΘΕΙΣΑ

ΑΠΟ ΤΟΥ ΒΗΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΕΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

« ΣΕΡΑΠΕΙΟΝ »

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΠΩΛΕΙΤΑΙ ΑΘΗΝΩΝ

ΠΡΟΣ ΟΦΕΛΟΣ ΤΟΥ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟΥ

ΤΗΣ

ΕΛΛΗΝΑΙΓΥΠΤΙΑΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ.

ΕΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΙ.

ΕΚ ΤΩΝ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΩΝ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ.

1877.

1549

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΟΝ

Α Η

Βε Τκι

ΣΤΑΥΡΟΦΟΡΙΑΙ

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ

ΥΠΟ

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΗ

ΑΝΑΓΝΩΣΘΕΙΣΑ

ΑΠΟ ΤΟΥ ΒΗΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΕΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

« ΣΕΡΑΦΕΙΟΝ »

ΠΩΛΕΙΤΑΙ

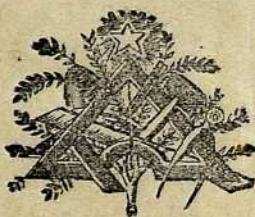
ΠΡΟΣ ΟΦΕΛΟΣ ΤΟΥ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟΥ

ΤΗΣ

ΕΛΛΗΝΑΙΓΥΠΤΙΑΚΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΙ.

Τύποις ΕΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ Ν. ΣΑΛΤΗ.

1877.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΙ ΣΤΑΥΡΟΦΟΡΙΑΙ

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ

ΥΠΟ

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΗ.

Εὐγενεῖς κυρίαί, φιλόμουσοι κύριοι.

Κατὰ πρώτην ἤδη φοράν λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ ἐμφανισθῶ μετὰ σεβασμοῦ ἐνώπιον εὐγενούς καὶ φιλομούσου ἡμῆγερος σκοπὸν προθεμενίος νὰ λαλήσω ἀπὸ τοῦ βήθρου, ὅπερ προώρισται, ἵνα διὰ τῆς καρποφόρου διδασκαλίας χρησιμεύσῃ ὡς κέντρον διαχέον ἀκτῖνας νέων φώτων ἐν τῇ Αἰγύπτῳ, καὶ ἀπὸ τοῦ ὁποίου δοκιμώτεροι ἄλλοι πρὸ ἐμοῦ ἐξέθησαν ἤδη τὰς μελέτας αὐτῶν ἐν εἴδει διδασκαλίας. Εἰς τοῦτο ὀρῶμενος ἐκ μόνῃς τῆς ἐπιθυμίας τοῦ νὰ συντελέσω καὶ γὰρ κατὰ τὸ ἐνὸν ἔστω καὶ ἐπ' ἐλάχιστον εἰς τὸν ὑψηλὸν σκοπὸν τοῦ συλλόγου τούτου, ὃν συγκροτοῦσιν ἀξίως ἄνδρες τιμῶντες τὰ μάλα διὰ τῆς πολυμαθείας αὐτῶν καὶ τῆς ἄκρας φιλοπατρίας ἑαυτοῦς καὶ τὴν φίλην πατρίδα.

Τὸ θέμα μου ἀρύομαι ἐκ τῆς ἱστορίας, ἥτις εἶνε τὸ τερπνώτερον καὶ διδακτικώτερον τῶν μαθημάτων κατὰ τὰς νεωτέρας καὶ ἀσφαλεῖς πηγάς. Εἶναι δὲ τοῦτο αἱ Σταυροφοριαί.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ὑπὸ τὸν τίτλον αὐτὸν ἡ ἱστορία ἀφηγεῖται συμβε-
θηκότα καὶ σειρὰς πολέμων, οὓς ἡ Εὐρώπη σύσσω-
μος, ὡς ἀπὸ κέντρου ἐκτοπισθεῖσα, ἐκήρυξε πρὸς τὴν
φυλὴν τῶν Σαρακηνῶν ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ νὰ ἐξοντώ-
σῃ αὐτοὺς καὶ ἀπαλλάξῃ τῶν ὀπλων τῶν τὴν Πα-
λαιστίνην.

Αἱ σταυροφορίαι ἀρξάμεναι τοῦ ἔργου τῶν τὰ ἔτος
1096ον ἠγωνίσθησαν ἐπὶ 174 ἔτη, καὶ μολαταῦτα
οὐδέτερος τῶν παρ' αὐτῶν ἐπιδιωκομένων σκοπῶν ἐπε-
τεύχθη.

Τὴν ἀφήγησιν τῶν μεγάλων αὐτῶν ἱστορικῶν συμ-
βάντων διαιροῦμεν εἰς τρία διακεκριμένα ἀλλήλοις
μέρη, ὅπως ἰδίᾳ ὁμιλήσωμεν περὶ τῶν προκαλεσάντων
αὐτὰς αἰτίων, περὶ τῶν στρατιωτικῶν αὐτῶν ἔργων
καὶ περὶ τῶν κοινωνικῶν ἀποτελεσμάτων τῶν ἐπὶ τῶν
μετ' αὐτὰς ἀναδειχθέντων ἐθνῶν, ἐκθέτοντες τὴν ἀμε-
ρόληπτον ἡμῶν ἰδέαν καὶ κρίσιν, ἐλευθέραν πάσης ἐ-
ξωτερικῆς ἐπιρροίας ἢ συμπαθείας.

I.

Ἄν ἡ κοινὴ γνώμη εἶνε ἡ φωνὴ λαοῦ ὀλοκλήρου,
αὕτη συνήθως προπαρασκευάζει τὰ μεγάλα συμβεθη-
κότα, ὧν τὸν τάπητα ἐκτυλίσσοῦσα ἡ ἱστορία χαράσ-
σει ἐπ' αὐτοῦ νέον τῆς προόδου βῆμα πρὸς τὰ πρόσω.
Ἐν τούτοις ὑπῆρξεν ἐποχὴ, καὶ ἐποχὴ περιλαμβανο-
μένη ἐντὸς εὐρέων ὁρίων, καθ' ἣν ἡ κοινὴ γνώμη διε-

δηλοῦτο ὡς ἡχώ τῆς φωνῆς ἐνὸς μόνου ἀνθρώπου, ἡ δὲ ἀφετηρία τῶν ἐκστρατειῶν τῶν σταυροφόρων εἶνε ἡ τρανοτάτη τοῦ τοιοῦτου ἀπόδειξις. Ὁ πρῶτος δούς τὴν τῶν σταυροφοριῶν ὠθησιν ἦτον ὁ τότε καθήμενος ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς Ρώμης, ὁ διάδοχος τοῦ ἀγίου Πέτρου πάπας Οὐρβανὸς ὁ β', ὅστις ἐπραγματοποίησε τὴν ἰδέαν τοιαύτης ἐκστρατείας, ἣν εἶχε συλλάβει ἐν ἔτει 1074 ὁ εἰς τὸν κολοφῶνα τῆς ἰσχύος του ἀνυψώσας τὸν παπισμὸν πάπας Γρηγόριος ὁ ἕβδομος. Συνεπεία δὲ τῶν εἰσηγήσεων καὶ τοῦ κηρύγματος τοῦ φανατικοῦ Πέτρου τοῦ ἐρημίτου γενομένου ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἀποστόλου τοῦ λόγου τοῦ δούλου τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ, ἔκρουσεν ὁ Οὐρβανὸς τὰς καρδίας τῶν εὐσεβῶν. Ὁ δὲ πόλεμος κατὰ τῶν Σαρακηνῶν ἐψηφίσθη ὑπὸ τῆς συνόδου τῆς Πλακεντίας ἐν μηνί Μαρτίῳ τοῦ 1095 ἔτους καὶ ἐκηρύχθη κατὰ τῶν ἀπίστων διὰ πρακτικοῦ τῆς συνόδου τοῦ Κλερμάν κατὰ μῆνα Νοέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους.

Τὰ γεννήσαντα καὶ ὠριμάσαντα τὴν ἰδέαν τοιούτων δαπανηρῶν, ἐπιμόχθων καὶ ὑφ' ὅλας τὰς ἐπόψεις ἐκπληκτικῶν ἐκστρατειῶν αἷτια, ὑπῆρξαν αἱ συνεχεῖς ὀδύνηαι, ὧν πρὸ αἰῶνων οἱ ἐν Ἀσίᾳ ἀδελφοὶ χριστιανοὶ ἐγένοντο θύματα διατελοῦντες ὑπὸ τὸ βάρος τῆς δουλείας τρομεροῦ κατακτητοῦ. Σκοπὸς δὲ τῆς συγχροτήσεως τῶν σταυροφοριῶν ὑπῆρξεν ὁ ἱερὸς ἀγὼν, ὅστις στεφανούμενος δι' ἐπιτυχίας ἤθελεν ἐξοντώσει τὴν φυλὴν τῶν ἀλλοδόξων καὶ ἀπελευθερώσει τὴν γῆν, ἣς ὁ ὀρίζων ἀντήχησε διὰ τοῦ ἱεροῦ κηρύγματος τοῦ λόγου τοῦ σωτῆρος ἡμῶν καὶ ἧτις ἐβάφη διὰ τοῦ θείου αἵματός του.

Καὶ ἐνῷ οἱ μὲν Σαρακηνοὶ διὰ τοῦ Θράσου, ὅπερ τοὺς ἐχαρακτήριζεν, ἐμάστιζον τὴν μεσόγειον ὀλόκληρον διὰ τῆς πειρατείας, ἐλεγκάτου τὰς νήσους αὐτῆς, ἐξηνδραπόδιζον τοὺς κατοίκους τῶν νήσων ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας, ἐλήστευον τὰ μεσημβρινὰ παράλια τῆς Εὐρώπης δι' ἄλλεπαλλήλων ἐπιδρομῶν καὶ ἀπτούμενοι εἰς τὰ ὄπλα κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν ἐλυμαίνοντο πᾶν τὸ ἕτερογεννὲς αὐτοῖς στοιχεῖον, ἡ Εὐρώπη ἐν τῇ ἐσωτερικῇ αὐτῆς πολιτικῇ καὶ ἀλληλεθνεὶ ἰσορροπίᾳ ἔεν ἐνέμετο τὸν φόρον τῆς εἰρήνης καὶ ἀσφαλείας ἕνεκα τῆς ὑποστάσεως πολυαριθμῶν τοπικῶν μοναρχίσκων καὶ ἐρχόντων ἀλληλομαχομένων, τοὺς ὁποίους ἔεν ἦτον εὐχερὲς νὰ ὑποτάξῃ τις ὑπὸ ἐν κραταῖον σκῆπτρον. Πίστη δὲ ἡ ἀφετηρία ἐκείνου καὶ ἐκκλησιαστικοῦ τινοῦ συμβεβηκότος ἡδύνατο νὰ θέσῃ νέα σταθμὰ ἐπὶ τῆς ἀμφιρρεποῦς εὐρωπαϊκῆς πλάστιγγος.

Ἐν τοιαύτῃ πολιτικῇ καταστάσει ἀπὸ ὀλοκλήρων αἰῶνων διακειμένη ἡ Εὐρώπη ἅπασα, ἐκαραδόκει διὰ τοῦ ἐγρηγοροῦντος βλέμματος τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ὑπάτου τῆς Ρώμης ὡς καὶ τῶν τότε ἰσχυρωτέρων ἀνάκτων, στιγμὴν τὴν κατάλληλον, οὐχὶ πλεόν ἵνα ρίψῃ τὸν κύβον ἐντὸς τῆς παλάμης τῆς εἰμαρμένης, ἀλλ' ὅπως διοχετεύσῃ ὡς ἐν χειμάρρῳ τὴν κοινὴν γνώμην ἢ διασύρῃ εἰς τὸν ροῦν αὐτῆς πᾶν τὸ ἀσθενὲς ἢ ἀμφιρρεπὲς κώλυμα. Αἱ διαμαρτυρήσεις τῶν δούλων ἐν Χριστῷ ἀδελφῶν, ὡς εἶπομεν, πολλαπλασιασθεῖσαι, διέχυσαν ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν τότε εὐλαβῶν τῆς δύσεως λαῶν τὸν σπινθῆρα τοῦ φανατισμοῦ ἀναζωπυρηθέντα καὶ ἐκδηλωθέντα ὁμορφῶνως ἅμα δοθέντος τοῦ ἐγερτη-

ρίου συνθήματος τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας.
Ἡ Εὐρώπη ἐγερθεῖσα καὶ μὴ ἔχουσα ἢ μίαν φωνήν
καὶ ἓνα σκοπὸν ἠσπάζθη τὸν ἱερὸν ἀγῶνα, ὁ δὲ πάπας
καὶ οἱ τότε ἰσχυροὶ ἐβάσισαν τὰ ἠθικὰ κεφάλαια αὐτοῦ
ἐπὶ τῆς ιδέας τῆς ἀμαθείας τῶν λαῶν, τῆς ἀπληγατίας
τῶν μοναχῶν καὶ τῆς ἀκραδάντου ὑπερόχης καὶ ἐπιρ-
ροῆς τοῦ κλήρου ἐπὶ τῶν λαϊκῶν, ἡ δὲ σάλπιγξ ἡ κα-
λοῦσα τοὺς πιστοὺς ὑπὸ τὰς σημαίας τοῦ ἱεροῦ πο-
λέμου, ἠρέθισε ἔτι μᾶλλον τὴν δίψαν τῶν ἵπποτῶν, ἦν
μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης προσεπάθουν νὰ σθέσωσι δι'
ἀλληλομαχιῶν. Ἄλλ' ὅπως ὁ ρύαξ διοχετεύει βόρβο-
ρον καὶ θολὰ ὕδατα προτοῦ κλύσει ἐν τῇ κοίτῃ του
διαυγῆ νάματα, οὕτω καὶ ἡ ιδέα τῆς σταυροφορίας δι-
ωχέτευσε τὸν κοινωνικὸν βόρβορον τῆς Εὐρώπης προ-
τοῦ συγκρατήσῃ τὰς εὐγενεῖς καὶ γενναίας αὐτῆς πρῶ-
τας φάλαγγας. Καὶ εἰς τὸ κήρυγμα αὐτῆς, οἱ ἀπαξ,
οἱ δις καὶ πολλακίς ἁμαρτήσαντες ἐζήτησαν καὶ ἐπέτυ-
χον τὴν ἄφεσιν, δι' ἧς ἐξαγνισμένοι ἦσαν ἔτοιμοι νὰ
ἐκστρατεύσωσιν, οἱ κακοῦργοι ἠμνηστεύθησαν ἐπὶ τῷ
ἔρω τοῦν' ἀποπλύνωσι τὰ ἀνομήματα αὐτῶν εἰς τὸ αἷμα
τῶν Σαρακηνῶν· οἱ ἡγεμονίσκοι ἔτοιμοι ὅπως ἐκστρατεύ-
σωσιν, ἐνεπισεύοντο πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς των τὰς ἀνευ
ἄρχοντος μενούσας γαίας των εἰς χεῖρας μοναχῶν, οἵτι-
νες κατόπιν ἐσφετερίσθησαν καὶ διέθεσαν κατὰ τὸ δοκοῦν-
αὐτῶν τὴν κυρ ἀρχίαν ἐκείνων, ὁ δὲ ὑπατος τῆς δυτικῆς
ἐκκλησίας ἐχορήγει μίσθωσιν εἰς τοὺς τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος
ἐθελοντὰς τὴν εἰς τὸ παρελθὸν καὶ μέλλον ἄφεσιν τῶν
ἁμαρτιῶν των. Ἀκολάστως ὁμως μεταχειριθεῖσα ὁ-
λας τὰς ἐλευθερίας εἰς τὴν ἐκδήλωσίν της ἡ ιδέα αὐ-
τη, ἐκαπηλεύθη ὑπὸ τῶν κακῶν, οἵτινες εὐσκόπως ἐπρο-

φρασίθησάν τὰς σταυροφορίας ὅπως μὴ ἀποτίσωσι πρὸς τρίτους τὰ χρηματικά ὀφειλήματά των ὑπὸ τῶν ἀπειθῶν μοναχῶν, ὅπως σείσωσι τὸν ζυγὸν των καὶ ὑπὸ τῶν νοσταλγούντων ἐν ταῖς μοναῖς καλογήρων ὅπως τυχοδιωκτήσωσι μακρὰν τῆς μάνδρας των.

Πέτρος δὲ ὁ ἐρημίτης, ὁ πρῶτος πρόσκοπος τοῦ ἱεροῦ τούτου ἀγῶνος κατέλειπε τὴν Γαλλίαν ἐν ἔτει 1095 φέρων μεθ' ἑαυτοῦ τὰς εὐχὰς πάντων ἃ ἄγων ὀγδοήκοντα χιλιάδας λωποδυτῶν συσσωματωθέντων εἰς φάλαγγα ἐθελοντῶν καὶ ἐστρατευσάντων πρὸς τὴν ἀνατολικὴν Εὐρώπην. Ὁ Πέτρος ἦτο περιβεβλημένος τὸν μοναχικὸν αὐτοῦ τρίβωνα καὶ ἀνυπόδυτος, ἡ δὲ σπεῖρα αὐτοῦ, ἀκολουθοῦσα τὸ ἔνσαρκον φάσμα τοῦ φανατικοῦ καλογήρου, διέσχισε κατὰ μῆκος τὴν Εὐρώπην ληστεύουσα κατὰ τὴν δίοδόν της τοὺς λαοὺς, οὓς ἐπεσκέπτετο καὶ ἀναγκάζουσα αὐτοὺς νὰ λάβωσι τὰ ὄπλα οὐχ ἵνα ἐνισχύσωσι τὸν ἀριθμὸν τῶν μεταναστευόντων μαχητῶν ἀλλ' ὅπως ἀποκρούσωσιν αὐτούς. Ὑπὸ τοιούτους οἰωνοὺς ἐστρατεύσασα ἡ φάλαγξ Πέτρου τοῦ ἐρημίτου ἐξωντώθη κατὰ τὰ τρία τέτταρτα ἐν τῇ μακρινῇ ὁδοιπορίᾳ της καὶ μόλις εἴκοσι χιλιάδες ἐκ τῶν μαχητῶν της διαφυγόντες τὴν ἐκδικητικὴν μάχαιραν τῶν ἐν Εὐρώπῃ λαῶν οὓς ἐπεσκέψαντο κατὰ τὴν δίοδόν των ἔφθασαν εἰς Κωνσταντινούπολιν. Ἐκ τῶν αὐτῶν κοινωνικῶν στοιχείων συγκροτίσας ἰσχυρὰν φάλαγγα ὁ Γερμανὸς ἱεροκῆρυξ Γοδεσχάλος κατηθύνηθη εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ τῶν δύο τούτων φαλάγγων ἠγήετο τρίτη τις συγκροτουμένη ἐκ διακοσίων χιλιάδων λωποδυτῶν, ἐν οἷς πλεῖστοι ἱερεῖς τοῦ Χριστοῦ καὶ οὐκ εὐάριθμοι ἱέρειαι τῆς Ἀφροδίτης.

Ἡ πολυάριθμος αὐτῆ φάλαγξ ἐν τῇ διαχύσει τῆς εὐλαβείας τῆς ἔθουσε καὶ ἀπώλεσε πᾶν τὸ πρὸ τῶν βημάτων αὐτῆς προστυχὸν Ἰσραηλιτικὸν στοιχεῖον, ἐξωκέϊλασα συνάμα εἰς τὰ ἀτοπώτερα ἀνουσιουργήματα. Ἡ Οὐγγαρία ἐχρησίμευσεν ὡς κοινὸς τάφος τῶν κοινωνικῶν αὐτῶν καθαρμάτων εὐρόντων ἐν αὐτῇ τὸν θάνατον, τὰ δὲ λείψανα τῶν φαλάγγων τούτων, διαφυγόντα ἄφρευκτον θάνατον ἐτράπησαν πρὸς τὴν χώραν τῶν Βουλγάρων θεωρούμενα παρ' αὐτῶν ὡς ψωραλέα πρόβατα καὶ ἔφθασαν εἰς Κωνσταντινούπολιν ὅπου οἱ πράκτορες Ἀλεξίου τοῦ Κομνήνου ἀφῆκαν αὐτοὺς ἀνενοχλήτους καὶ ἀλλαλάζοντας νὰ πατήσωσι τὴν Ἀσίαν ὅπως εὕρωσι τὸν θάνατον πρὸ τῆς Νικαίας ὑπὸ τὴν μάχαιραν τοῦ Σουλτανοῦ.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

II.

ΑΘΗΝΩΝ

Ἡ πρώτη τέλος σταυροφορία συνεχροτήθη καὶ ἀνεχώρησεν ἐν ἔτει 1096, σείουσα δὲ τὴν πανοπλίαν τῆς ἔβαινε διὰ τῶν βαρέων βημάτων αὐτῆς πρὸς τὰς ἀνατολικὰς ἀκτὰς τῆς Εὐρώπης, φέρουσα τὸν ἐρυθροῦν σταυρὸν εἰς τὰ στήθη ἐνὸς ἐκάστου τῶν προμάχων τῆς ἱερᾶς ἀποστολῆς τῆς καὶ ἔχουσα ἀρχηγὸν τὸν Δοῦκα τῆς κάτω Λοθαριγγίας Γοδοφρεῖδον τὸν Βουϊλλῶνον. Ἐπὶ τὸ στρατιωτικὸν αὐτὸ σῶμα, συγκεῖμενον ἐξ 70000 πεζῶν καὶ δεκακισχιλίων ἵππέων μαχητῶν, διέβη τὴν Οὐγγαρίαν ἀναιμάκτως. Ὀλίγους μῆνας βραδύτερον ἐξεστράτευσε διὰ μὲν τῆς Ἰταλίας ὁ ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Φιλίππου τοῦ Α' καὶ ὁ πρωτοτόκος υἱὸς Γουλιέλμου τοῦ κατακτητοῦ καὶ Λουξ τῆς Νορμαννίας Ροβέρτος, διὰ δὲ τῶν Ἄλπεων

ὁ γηραιὸς κόμης τῆς Τολώσσης Ραϊμουῦνδος ἐπὶ κεφαλῆς δεκακισχιλίων μαχητῶν. Τὰ ἴχνη τῶν γενναίων αὐτῶν προμάχων τοῦ σταυροῦ ἠκολούθει ἐκ τοῦ ἔγγυος ὁ εὐγενὴς Νορμανδός, ὁ ἀτρόμητος Βόημουῦνδος ζητῶν εἰς τὰς τύχας τῶν πολέμων δάφνας δόξης ἀντάξιας τῆς τόσῃς γενναιότητός του.

Πρὸ τῆς Νικαίας συνασπισθεῖσαι αἱ στρατεῖαι αὐταὶ περὶ τὰς 600 χιλ. πεζῶν καὶ 100 χιλ. ἰππέων, ἐξεμηδένισαν δις τὰ περὶ τὸν Σουλεϊμάνην γενναῖα σίφη καὶ ἐκυρίευσαν τὴν πόλιν ταύτην, νέα δὲ κατόπιν νίκη τῶν σταυροφόρων εἰς Δορύλατον κατέστησεν αὐτοὺς κυρίους καὶ τῆς Κιλικίας. Τότε ὁ τοῦ Γοδοφρείδου ἀδελφὸς Βαλδουῖνος ἔλαβε τὴν διεύθυνσιν τῆς Μεσοποταμίας καὶ κατέλαβε τὴν Ἑδεσσαν ἀμαχητῶν μη εὐδοκῶν ἐπὶ τῆς πορείας τοῦ ὡς καὶ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἢ χριστιανοὺς ἀσπασθέντας αὐτὸν ὡς τὸν Μεσσίαν τῆς ἐλευθερίας τῶν. Τὰ ὅπλα τοῦ Βόημουῦνδου κατέκτησαν τὴν Ἀντιόχειαν (1098) μετὰ ἑπτὰ μηνῶν πολιορκίαν, ὁ νεαρὸς Βερτράνδος υἱὸς τοῦ κόμητος τῆς Τολώσσης ἐγένετο κύριος τῆς Τριπόλεως, καὶ τέλος ἡ ἄπτερος νίκη μετὰ πολιορκίαν ἑπτὰ ἑβδομάδων ἐν ἔτει 1099 ἠύλογει τὰ ὅπλα τοῦ ἀτρομήτου Γοδοφρείδου ἀναγορεύσασα αὐτὸν βασιλέα τῆς ἱερᾶς πόλεως. Ἄλλ' ἡ τύχη τοῦ Οὐγωνος, τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας ὑπῆρξεν ὀλεθρία, διότι ὁ θάνατος αὐτοῦ ἐπήνεγκε παράλυσιν εἰς τὸ ἐκ 300 χιλ. ὀπλητῶν στρατιωτικὸν σῶμα τοῦ μετ' ἐπανειλημμένας ἤττας ἐξοντωθέντος. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ἐπιὸν ἔτος, ἤτοι τέσσαρα ἔτη μετὰ τὴν ἐκ τῆς πατρίδος γῆς ἀναχώρησίν του ἀπεβίωσεν ὁ Γοδοφρεῖδος, ἡ δὲ Ἑδεσσα

περιήλθεν ἐκ νέου εἰς χεῖρας τοῦ ἐχθροῦ, ὁ Βαλδουίνος, ἀδελφὸς καὶ διάδοχος τοῦ Γοδοφρείδου ἠσθάνετο κλοπιζομένην τὴν ἀμειναν τῶν Ἱεροσολύμων, καὶ ὁ Βοημουνδος ἔστρεψε τὰ ὄπλα αὐτοῦ κατὰ τῶν Γραικῶν.

Καὶ τοιαύτη μὲν ἡ τύχη τῶν ὄπλων τῆς πρώτης σταυροφορίας, ἣτις ὑπῆρξεν ἀφετηρία μεγάλων ἔργων διὰ τὴν ἱστορίαν τῶν ἐθνῶν καὶ ἀρχὴ μεγάλων ὀδύων διὰ τὴν ἀνθρωπότητα ὀλόκληρον.

Ἐν τούτοις ὁ Πάπας Εὐγένιος ὁ Γ'. βλέπων τοὺς ἐν Παλαιστίνῃ χριστιανοὺς διηρημένους καὶ ἀσθενεῖς ἐκέντησεν ἐν ἔτει 1145 τὴν χορδὴν νέας σταυροφορίας. Τὸ ἐπιὸν ἔτος ὁ ἅγιος Βερνάρδος ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ ἐκήρυξε ταύτην κατὰ πρῶτον εἰς Vezelai τῆς Βουργουνδίας, ὅπου ἐθεάτο τις ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἱερῶματος τὸν βασιλέα καὶ τὸν μοναχὸν ὑπόγοντας τῶν νῆν ἀντηχοῦσαν εἰς τὰς καρδίας τῶν πιστῶν.

Καὶ ἡ μὲν δευτέρα σταυροφορία συγκεροτήθη ὑπὸ τὰς σημαίας Λουδοβίκου τοῦ νεωτέρου (1147), ἀριθμοῦσα περὶ τὰς 70 χιλ. μαχητῶν, ἐνῶ συγχρόνως ἰσάριθμοι Γερμανοὶ ἐκίνησαν πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν, ἡγουμένου τοῦ αυτοκράτορος αὐτῶν Κορράδου τοῦ Γ'. Κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς ὁ ἀριθμὸς τῶν συγχροτησάντων πανταχόθεν τὴν σταυροφορίαν ταύτην συμμαχικῶν λαῶν, ἀνέβη εἰς 300 χιλ. μαχητῶν. Ἡ ἐκστρατεία αὕτη ἀπέτυχεν ἐξ ὀλοκλήρου καὶ οἱ δύο ἀνακτες ἐπανέκαμψαν εἰς τὰς πατρίδας αὐτῶν τὸ ἐπιὸν ἔτος μὲ εὐάριθμα λείψανα τῶν λεγεῶνων των.

Ἐν τούτοις ἐν ἔτει 1162 ὁ αὐτοκράτωρ τῶν Βυζαντηνῶν Μαγούηλ Α'. ὁ Κομνηνὸς ἐκέτευσε τὸν πᾶ-

παν Ἀλέξανδρον τὸν Γ'. ὅπως νέα σταυροφορία συγ-
κροτηθῆ πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ἐν Παλαιστίνῃ μαχη-
τῶν, ἀλλὰ μέχρι τοῦ 1180 ἔτους, ἐποχῆς καθ' ἣν τὰ
Ἱεροσόλυμα ἠπειλήθησαν παρὰ τοῦ Σαλαδίνου, οἱ
σταυροφόροι ἔμενον ἄνευ σπουδαίων ἐπικουριῶν. Τὸ
αὐτὸ δ' ἔτος βλέπων ὁ πάπας τὸν κίνδυνον τῆς ἱερᾶς
πόλεως ζητεῖ ἐπὶ τούτῳ τὴν συγχρότησιν νέας σταυ-
ροφορίας, ἀλλὰ πρὶν ἢ προπαρασκευασθῆ τοιαύτη, ἐ-
πῆλθεν ἡ πτώσις τῶν Ἱεροσολύμων, ἅτινα περιῆλθον
εἰς χεῖρας τοῦ Σαλαδίνου ἐν ἔτει 1185 μετὰ τοῦ ἐ-
βδόμου βασιλέως αὐτῶν Γύη τοῦ Λουζηνιάνου αἰχμα-
λωτισθέντος. Ὁ δὲ Σαλαδῖνος οὐδόλως φεισθεὶς τῶν
χριστιανῶν μετεχειρίσθη αὐτοὺς διὰ τοῦ πλέον κα-
τησχημένου τρόπου.

Ὁ πάπας Κλήμης ὁ Γ'. ὑπῆρξεν εὐττεχέστερος Ἀ-
λεξάνδρου τοῦ Γ'. κατορθώσας καὶ πείσῃ τὴν Γερμα-
νίαν τε τὴν Γαλλίαν καὶ τὴν Ἀγγλίαν ὅπως ἐκστρα-
τεύσωσι (1188) πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ἐν Παλαιστίνῃ
σταυροφόρων, εἰς ὧν τὰς χεῖρας δὲν ἀπέμεινεν ἡ ἡ
Ἀντιόχεια, Τρίπολις, Τύρος καὶ Ἰόπη.

§

Τῆς τρίτης σταυροφορίας πρῶτος ἐχάραξε τὴν ὁ-
δὸν ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας Φριδερίκος ὁ Α'.
ὁ καὶ Βαρβαρόσσας ὅστις ἐξεστράτευσεν ἐπὶ κεφαλῆς
στρατιωτικῆς μοίρας 150 χιλ. μαχητῶν καὶ ἔδρεφε
τὰς δάφνας τῆς νίκης εἰς τὰ πεδία τῆς μάχης κατὰ
τῶν Σαρακηνῶν, ἀλλὰ μὴ ἄρκεσθεις εἰς αὐτὴν τὴν
δόξαν ἔστρεψε τὰ ὅπλα κατὰ τῶν Γραικῶν αὐτῶν. Τὸ
τελευταῖον τοῦτο γεγονός ὑπῆρξε μέγα στρατιωτικὸν
σφάλμα, ὡς θέλομεν ἰδεῖ παρακατιόντες, καὶ ἂν ὁ

θάνατος δὲν ἄφινε τὸ ἔργον τοῦ ἡμιτελές, αἱ δάφναι ἄς ἔδρεψεν εἰς τὴν ἐκστρατείαν ταύτην θὰ τῷ ἐχρησίμειον ὡς ἀπαρχαὶ ἐκτενεστέρων ἔργων. Αἱ δὲ λεγεῶνες αὐτοῦ οὐδὲν ἔνδοξον μετὰ τὸν θάνατόν του διέπραξαν.

Κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἢ μὲν Γαλλία ἐκυβερνατο ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τοῦ Φιλίππου Αὐγούστου, ἢ δὲ Ἀγγλία ὑπὸ Ἐρρίκου τοῦ Β'. Συμμαχικοὶ στόλοι ἀπέπλευσαν ὅπως εἰς τὰς δυτικὰς τῆς Ἀσίας ἀκτὰς διασαλπίσωσι τὴν φήμην τῆς προσεχοῦς ἀφίξεως νέων ἐστεμμένων κεφαλῶν, ἀλλ' ὁ αὐτὸς καὶ κατὰ θάλατταν ὄλεθρος ἐπεφυλάττετο τοῖς σταυροφόροις. Ἡ Πτολεμαῖς κυριευθεῖσα ἤθελε χρησιμεύσει ὡς κλειῖς σπουδαιοτέρων στρατιωτικῶν ἔργων, διὲ τὰ νάματα τῆς διανοοίας διεχύθησαν εἰς τὴν καρδίαν τῶν βασιλέων τῆς Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας, Ριχάρδου τοῦ Λεοντοῦμου καὶ Φιλίππου Αὐγούστου, καὶ ἐνῶ προσφάτως εἶχε κληθεῖ εἰς ἄλλην ζωὴν ὁ ἀτρόμητος Σαλαδῖνος, ἢ πρὸ τῆς Πτολεμαίδος συγκεντρωθεῖσα ἐκ 300 περιπυ χιλ. μαχητῶν στρατιωτικὴ τῶν σταυροφόρων μοῖρα ἀπέληξεν εἰς τὴν ἀσημοτέραν ἀπραξίαν.

§

Ἐν ἔτει 1195 ὁ πάπας Σελστέϊνος ὁ Γ'. ὤθησε τοὺς εὐσεβεῖς εἰς νέαν σταυροφορίαν ἐπιτευχθεῖσαν παρὰ Ἰννοκεντίου τοῦ Γ'. τρία ἔτη ὕστερον καὶ γνωστὴν εἰς τὴν ἱστορίαν ὡς τὴν τετάρτην. Τὸ δυστύχημα ἐν τούτοις διὰ τοὺς σταυροφόρους ἦτον ὅτι δὲν ἔφερον μεθ' ἑαυτῶν οὔτε πειθαρχίαν οὔτε στρατιωτικὴν τέχνην δυναμένην νὰ ρυθμίση τὰ νέα βήματά των διὰ τῆς ἀνασκευῆς τῶν σσαλμάτων τοῦ παρελθόντος. Ὡς μόνον

δὲ γνώμονα ἔφερον τὸ ἐλατήριον τοῦ φανατισμοῦ ὅ-
περ δίδον αὐτοῖς τὴν πρώτην ὠθησιν τοὺς ἀπεκέντρον
τοῦ ὀρίζοντος τῆς γῆς τῆς γεννήσεώς των. Τὸ στρα-
τιωτικὸν ἀμάρτημα Φριδερίκου τοῦ Α΄. διέπραξεν εἰς
μείζονα βαθμὸν ὁ ἀρχηγὸς τῆς σταυροφορίας ταύτης
Βαλδουῖνος κόμης τῆς Φλανδρίας, ἐκστρατεύσας ἐν
ἔτει 1200 ἡγούμενος τετρακισχιλίων ἵπποτων οὓς
συνήσπισεν ὑπὸ τὰς σημαίας του, ἐννεακισχιλίων ἀκο-
λούθων καὶ 20 χιλ. πεζῶν οἵτινες προτοῦ καταλίπωσι
τὰς ἀκτὰς τῆς Δαλματίας κατέσχον τὴν Ζάραν διὰ
τῶν ὄπλων. Τὰ σκάφη τῶν Ἐννετῶν ἐχάραξαν ἐπὶ
τῆς μετοχείου τὴν γραμμὴν τῆς ὁδοιπορίας τοῦ Βαλ-
δουῖνου, οὗ τὸ δεύτερον πραξικόπημα ὑπῆρξεν ἢ
δι' ἀπάτης στρατιωτικῆς κατοχῆς τῆς Κωνσταντινουπό-
λεως κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος, κηρυχθέντος σινάγμα αὐτο-
κράτορος αὐτῆς. Μεταξὺ δὲ τῶν ἀτοπημάτων τοῦ
στρατοῦ τῶν συγκαταριθμείται ἢ ἡ ὑπεξαίρεσις ἀγίων
λειψάνων εὐρισκομένων τότε εἰς χεῖρας τῶν Βυζαντι-
νῶν. Οἱ περὶ τὸν Βαλδουῖνον ἵπποται ἐθήρευσαν ἀσφα-
λῆ λείαν διαμελίσαντες τὰς Ἑλληνικὰς ἐπαρχίας καὶ
κηρύξαντες τὸν φεουδαλισμὸν εἰς τὴν τάλαιναν Ἀ-
νατολῆν. Οἱ δὲ Ἐννετοὶ ἠρκέσθησαν εἰς τὴν κατοχὴν
τῆς Πελοποννήσου, Κρήτης καὶ τινῶν παραλίῶν τῆς
Φρυγίας πόλεων, καὶ τέλος μετηνάστευσαν εἰς τὴν Ἀ-
σίαν ὅσοι τῶν ἵπποτων δὲν εὖρον λείαν ἐν τῇ Εὐρώπῃ.
Ἡ δυτικὴ Εὐρώπη ἐφαντάζετο ἴσως ὅτι ἐξεπολίτευε
διὰ τοῦ τρόπου τούτου τὴν Ἀνατολῆν ἢ ὅτι ἤνοιγεν
εἰς τὰς ἐκστρατείας τῆς ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἀ-
σφαλὲς δόξης στάδιον οὐδόλως λογισαμένη ὅτι ἡ δυ-
τικὴ Ἀσία ἔχαινε πρὸ αὐτῆς ὡς ἄβυσσος ἐπαπειλοῦσα

νά τὴν καταπίη σύσσωμον.

Ἐν τούτοις ἡ βασιλεία τοῦ Βαλδουίνου ὑπῆρξεν ἐφήμερος αἱ δὲ ἀδραὶ τῆς Εὐρώπης θυσίαι πρὸ ἐνὸς ἔπέκεινα αἰῶνος ἐπιδαφιλευόμεναι διὰ τοῦ εὐγενεστέρου αὐτῆς αἵματος εἶχον ἀπολήξει μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης εἰς τὴν κατάκτησιν καὶ κατοχὴν τῆς Ἀντιοχείας, ἣτις δὲν θὰ ἤρχει νὰ κατακτήσῃ καὶ αὐτὴ προβληματική.

§

Τὴν πέμπτην σταυροφορίαν ἐκήρυξεν ὁ αὐτὸς καὶ τὴν τετάρτην κηρύξας Ἰννοκέντιος ὁ Γ' ἐπὶ τῆς ἐξουσίας τοῦ ὁποίου ἴστατο ὁ παπισμὸς εἰς τὸν κολοφῶνα τῆς δυνάμεώς του, χορηγῶν τὰ βασιλικά σέμματα δίκην παπικῶν φεούδων. Καὶ διὰ μὲν Ἰωάννην τὸν Βρυέννιον, δεχθέντα παρὰ Φιλίππου τοῦ Αὐγούστου τὸν τιμητικὸν τίτλον τοῦ βασιλέως τῆς Ἱερουσαλήμ ἠνοίγετο ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης τὸ ὠραῖότερον τῆς δόξης στάδιον, ἀλλ' ἀτυχῶς ἀπέληξεν ἡ ἐκστρατεία του εἰς συνθήκην ταπεινοτικὴν διὰ τὰ ὄπλα τῶν σταυροφόρων. Οἱ πρῶτοι ὑπὸ τὰς σημαίας τοῦ Ἰωάννου συνασπισθέντες μαχηταὶ ὑπῆρξαν εὐάριθμοι ἱππῶται εἰς οὓς προσετέθη ὁμὰς Βρετανῶν. Ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἠύξησε προστεθέντων τινων πριγκίπων Γερμανῶν, οἵτινες ἠγοῦντο τῶν φρουρῶν αὐτῶν, ἐνὸς δουκὸς αὐστριακοῦ κυκλουμένου παρὰ τῶν δουρφερῶν του καὶ τοῦ βασιλέως αὐτοῦ τῆς Οὐγγαρίας Ἀνδρέου τοῦ Β' παρέχοντος μάχιμον στρατὸν, τῶν Νεοκόρων, τῶν Ἰωαννητῶν, τῶν ἐπισκόπων τοῦ Μύνσερ ἢ Utrecht καὶ πλείστων ἄλλων διασῆμων προσώπων. Τὰ στοιχεῖα ταῦτα παγιωθέντα εἰς ἓν σῶμα ἀνεπτέρουν τὰς ἐλπί-

δας πάντων περι τῆς ἐπιτυχίας των, ὡς φέροντα βραχίσιας δυναμένους νὰ διαπράξωσι τὰ μεγαλείτερα κατορθώματα. Ἄλλ' ὁ βασιλεὺς τῆς Οὐγγαρίας μόλις ἀνεχώρησε κατευθυνόμενος εἰς Παλαιστίνην καὶ ἀπέστρεψε τὴν εἰς τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Ἰωάννου Βρυενίου ἐνοχὴν του, ἐνῶ εἰς κόμης Ὀλλανδὸς ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦ στρατάρχου, εἰς λεγάτος τοῦ πάπα ἄγων πληθὺν ἵπποτῶν καὶ συνοδευόμενος παρὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου τῶν Βορρηγᾶλων, παρ' ἄλλων ἀνωτέρων κληρικῶν καὶ ὀκτακισχιλίων Ἄγγλων καὶ Ἰταλῶν ἐπλήρουν τὸ πρὸς στιγμὴν εἰς τὴν ἐκστρατείαν προσγενόμενον κενόν. Ὁ δὲ Ἰωάννης Βρυένιος κατέλιπε σχεδὸν μόνος τὴν πατρίδα του καὶ ἀνεπέτασε τὰς σημαίας του πρὸ τῶν τοιχῶν τῆς Πτολεμαίδος μετὰ 400 χιλ. μαχητῶν. Ἐν τῷ εὐρεῖ προγράμματι τῆς στουροφορίας ταύτης ἦτον ἐγγεγραμμένη ἡ κατάκτησις τῆς Αἰγύπτου. Καὶ γὰρ μὲν ἡ πόλις Δαμιέττη μετὰ διετῆ πολιορκίαν παρεδόθη αὐτοῖς (1216), ἀλλὰ τέσσαρα ἔτη ὕστερον ἀπεδόθη εἰς τὸν πρότερον κύριον αὐτῆς Σουλτάνον τῆς Αἰγύπτου Μελεδῖνον, ὅστις προώρισε τὴν Φρυγίαν ὡς τὴν γῆν τῆς αἰχμαλωσίας τῶν ἵπποτῶν, ὁ δὲ Ἰωάννης Βρυένιος ἐκρατήθη παρ' αὐτῷ δίκην ὀμήρου.

Ἐν τούτοις οἱ σταυροφόροι τῶν ἄλλων μερῶν τῆς Ἀνατολῆς οὐδὲν ἄξιον ἐν τῷ διαστήματι τῆς τελευταίας ταύτης ἐκστρατείας διέπραξαν. Θεόδωρος ὁ Κομνηνὸς κατέστησεν ὑποχείριον αὐτοῦ τὸν τε Λατῖνον αὐτοκράτορα Πέτρον τὸν Κουρτεναίη καὶ τὸ στέμμα τῆς Κωνσταντινουπόλεως (1216). Ἀλλὰ τέσσαρα ἔτη βραδύτερον ἐκάθησε πάλιν ἐπὶ τοῦ παρὰ τὸν Βόσπορον

Ορόνου Ροβέρτος ὁ Κουρτεναίυ, ὥστε ἡ δυτικὴ Εὐρώπη διενόηθη, ὡς φαίνεται, νὰ ἐξοντώσῃ Σαρακηνοὺς τε καὶ Βυζαντικοὺς δι' ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ραπίσματος.

§

Ἡ ἕκτη σταυροφορία ἧς ἠγεῖτο ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας Φρειδερίκος ὁ Β'. εἶναι ἡ μόνη ἀναίμακτος συνεπεὶα συμβάσεως, διὰ τῆς ὁποίας ὁ Μελεδίνος ἀφῆκεν ἐλευθέραν τὴν εἰς Ἱεροσόλημα ἐνθρόνησιν αὐτοῦ (1229)· τὸ αὐτὸ δὲ ἔτος Ἰωάννης ὁ Βρυένιος ἀνηγορεύθη αὐτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Ἐν τούτοις τὸ πᾶν ἤρεμοῦν πρὸς στιγμὴν καθ' ἅπασαν τὴν δυτικὴν Ἀσίαν κατεῖχετο ὑπὸ τῆς σιγῆς ἐκείνης, ἣν ἐμπνέει μᾶλλον ὁ τρόμος ἢ ἡ ἀσφάλεια, ὅτε ὁ Τσιγγισχὰν ἐπὶ κεφαλῆς τῶν Ταρτάρων διεσκέλισε τὸν Καύκασον, Ταύρον καὶ Ἰμάην, διώκων πρὸ αὐτοῦ τοὺς ὡς ἀφηγιασμένους φερόντας τὰ βήματά του Καρασμίνοὺς, οἵτινες εἰσελάσαντες εἰς Συρίαν ἔσφαξαν τοὺς πρὸ αὐτῶν Μουσουλμάνους, Χριστιανοὺς καὶ Ἑβραίους. Καὶ γὰρ μὲν σταυροφόροι τε καὶ Σαρακηνοὶ συνεμάχησαν, ὅπως ἀποκρούσωσι τὸν κοινὸν ἐχθρὸν, ἀλλ' ὁ τελευταῖος οὗτος συνασπισμὸς ἐξησθένισεν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τὰς δυνάμεις τῶν σταυροφόρων, ὥστε ἀπεδείχθησαν οὗτοι ἀνεπαρκεῖς, ὅπως ἀποκρούσωσι τὴν ὀλίγῳ ὕστερον ἐπελθοῦσαν ἐπιδρομὴν τῶν Τούρκων, οἵτινες ἐξωλόθρευσαν αὐτοὺς· καθότι αἱ μεμονωμένοι παραλίαι τῆς Ἀσίας κτήσεις τῶν Λατίνων ἠρίθμουσαν ὀλίγους μαχητάς καὶ τούτους ζῶντας ἀνευ τῆς ἐλαχίστης ἁρμονίας καὶ ἀνευ οὐδεμιᾶς ἐλπίδος νέων ἐξ Εὐρώπης βοηθημάτων. Ἡ Εὐρώπη βλέπουσα τὸν ἐκ τῶν πολέμων αὐτῶν ὄλεθρόν της ἤσ-

θάνετο ἐν ἑαυτῇ σβεννυμένην τὴν φλόγα τῆς ἱεράς ἀποστολῆς των. Ἐν τούτοις οὔτε τὸ πέρας τῶν δεινῶν αὐτῆς ἐχαραχθη εἰσέτι διὰ τῆς χειρὸς τῆς εἰμαρμένης, οὔτε ἡ Εὐρώπη εἶχεν εἰσέτι πῖει ὀλόκληρον τὸ ποτήριον τοῦ αἵματος, ὅπερ ἐδίψη, ὅτε ὁ πάπας Γρηγόριος ὁ Θ'. ἐκήρυξε (1234) νέαν σταυροφορίαν πραγματοποιηθεῖσαν ἔνδεκα ἔτη βραδύτερον συνέπεια ἐνυπνίου ἐντέλλοντος Λουδοβίκῳ τῷ Θ'. βασιλεῖ τῆς Γαλλίας τὴν ἐπιχείρησιν τοιαύτης ἐκστρατείας.

§

Οὗτος δὲ ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας ἡγούμενος τῆς ἑβδόμης σταυροφορίας ἐφρουρεῖτο ὑπὸ δούκων καὶ κομητῶν ἐκστρατευόντων ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ὑποτελῶν των. Ὁ ἀριθμὸς τῶν εἰς τὴν ἐκστρατείαν ταύτην συμμετασχόντων σημαιοφόρων ἵπποτῶν ἀνῆρχετο εἰς τρισχιλίους. Ἡ ὑπὸ τὸν Λουδοβίκον στρατεία κατηθύνθη εἰς Αἴγυπτον, ὅπως ταπεινώσῃ τὸν Σουλτάνον αὐτῆς Μελέκ Φαλαῖ, ἐξεστράτευσε δὲ συνοδευομένη παρὰ τῶν εὐχῶν τῆς Εὐρώπης ὀλοκλήρου, ἥτις ἐπ' αὐτῆς ἐβάσιζε τοὺς εὐγενεστέρους τῆς πόθους, ἀλλὰ δὲν ὑπῆρξεν ἡ ἐκστρατεία αὕτη εὐτυχεστέρα τῶν προτέρων σταυροφοριῶν διότι μέγα μέρος τῶν μαχητῶν ἐγένετο λεία τῆς πᾶνῶλους, ἥτις ἐμάστιζε τὴν Αἴγυπτον καὶ μέρος κατετροπώθη ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ Μελέκ Φαλαῖ πρὸ τῆς Μανσούρας, ὅπου εἰς μὲν βασιλόπαις Γάλλος εὕρηκε τὸν θάνατον, ὁ δὲ βασιλεὺς αὐτὸς καὶ οἱ δύο μένοντες υἱοὶ τοῦ ἐζωγρήθησαν. Ὁ Λουδοβίκος ἀνέκτησε τὴν ἐλευθερίαν του ἀντὶ ἀδρῶν λύτρων καὶ μετέβη εἰς Παλαιστίνην, ὅπου διήνυσε τέσσαρα ἔτη καὶ μετὰ ταῦτα ἐπανέκαμψεν εἰς Γαλλίαν (1255), ὅ-

πως νέαν ὑποκινήσῃ σταυροφορίαν, τὴν ὑποσχομένην ἐν προγράμματι τὴν ἐξόντωσιν τῶν Σαρακηνῶν. Ἄλλ' ἂν τὸ πρόγραμμα τοῖς πᾶσι προσεμεΐδια, τὸ ἔργον ὁμως τῶν σταυροφοριῶν κατέρρευε· διότι (ἐν ἔτει 1261) οἱ Βυζαντινοὶ ἀνέκτησαν τὸν θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἤρχισαν καθαρίζοντες τὰς ἐπαρχίας των ἀπὸ τοῦς ἀλαζόνας ἀρχοντίσκους τῆς Ἑσπερίας Εὐρώπης, ὧν ἡ ἐπιδημία ἐσκέπαζε τὰς ἑλληνικὰς χώρας.

§

Ἡ δὲ ὀγδόη σταυροφορία κατέλιπε τὴν Γαλλίαν (1265) μετροῦσα ἰσαριθμούς τῆς πρὸ αὐτῆς μαχητὰς καὶ τὸν αὐτὸν ἡγέτην ἔχουσα. Ὑπῆρξε δὲ ἐτι ἀτυχεστέρα ἐκείνης.

Δόλιοι εἰσηγήσεις ὤθησαν τὰ βήματα τοῦ ἀγαθοῦ Λουδοβίκου πρὸς τὴν Τύνιδα, ὁ δὲ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας ἐν τῇ συναισθήσει μᾶλλον ἀποστολικῆς καθήκοντος ἢ στρατιωτικῆς ἀποστολῆς ἀνεπερευότο ἐπὶ τῇ ἰδέᾳ τοῦ νὰ ἀγρεύσῃ τὴν ψυχὴν τοῦ ἀφρικανοῦ ἡγεμόνος διὰ τοῦ προσηλυτισμοῦ, ὅτε ἀπεβιάσθη πρὸ τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας Καρχηδόνας. Ἡ πανώλης ἐξήπλωσεν εἰς τὸ στρατόπεδόν του τὸν πέπλον τοῦ θανάτου, ὁ δὲ εὐσεβὴς Λουδοβίκος ὑπ' αὐτῆς ἐκλήθη εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν (1270), ὅπως καταταχθῆ εἰς τὸν χορὸν τῶν δικαίων ὑπὸ τὸ ὄνομα « ὁ Ἅγιος Λουδοβίκος ». Τοιαύτη δὲ μάστιξ ἐσύετο ἐπὶ τοῦ στρατοπέδου του ὅτε οἱ Μῶροι ἐζώσαν αὐτὸ πρὸς συμπλήρωσιν τῶν δεινῶν, ὧν ὑπῆρξε μάρτυς, ὁ δὲ ἀδελφὸς τοῦ Ἁγίου Λουδοβίκου μετέβη εἰς Τύνιδα, ὅπως ὀδηγήσῃ εἰς τὴν ἐπάνοδόν των τὰ λείψανα τῶν φαλάγγων τῆς σταυροφορίας ταύτης, ἀφοῦ πρῶτον ὑπέγραψε μετὰ

τῶν Μώρων συνθήκην τὴν σφραγίζουσαν τὰς σταυροφορίας, ὧν αὕτη ὑπῆρξεν ἡ τελευταία.

Οὐδὲν ἴσχυσε μετέπειτα ὅπως ὠθήσῃ τὴν Εὐρώπην εἰς νέας τοιαύτας τύχας τῶν ὄπλων καὶ πᾶσα περί τοιούτων ὑψωθείσα μετέπειτα φωνὴ ἔμεινεν ἄνευ ἡχοῦς.

Ἡ Εὐρώπη μετὰ τὰς ἀλλεπαλλήλους ταύτας πυρετώδεις ἐλάσεις αὐτῆς εἶχεν ἀνάγκην ἡσυχίας, μετὰ τὴν κατάπτωσίν της ταύτην εἶχεν ἀνάγκην περιθάλψεως καὶ ἔνεκα τῆς ἀποκεντρώσεως καὶ συγχύσεως τῶν καταρτιζόντων αὐτῆς στοιχείων ἡσθάνετο τὴν ἀνάγκην τῆς ἐσωτερικῆς ἀναπλασεως αὐτῆς.

Πρὶν ἢ περατώσωμεν δὲ τὸ περὶ σταυροφοριῶν ἄρθρον ἡμῶν ρίψωμεν ἐν βλέμματι πρὸς τὰ κοινωνικά ἀποτελέσματα, ἅτινα αὐταὶ ἐπηγεγον ἐἰς τὰ μετ' αὐτὰς ἔθνη.

III.

Ὑπὸ τὴν ἐποψίν τῶν ὄπλων δικαζόμεναι αἱ σταυροφορίαι ἀπέληξαν εἰς σφαλερὸν ἀποτέλεσμα, διότι ἔνθεν μὲν ὁ ὑπερβάλλων καύσων, ἔνθεν δὲ ὁ εἰς τὰς χώρας ἐφ' ὧν διεδραματίσθησαν ἐκεῖ ἐνδημῶν λοιμὸς καὶ αἱ βαρεῖαι τῶν σταυροφόρων πανοπλῖαι, ὑπῆρξαν τόσα διὰ τοὺς Σαρακηνοὺς διδόμενα εὐνοϊκὰ, ὥστε ὅτε μὲν ἐπιτιθέμενοι καὶ ἄλλοτε ἀμυνόμενοι ἀντεστάθμισαν καὶ παρέλυσαν ἐπανειλημμένως τὰς ἐνεργείας τῶν πολεμίων αὐτῶν, καταλήξαντες εἰς τὴν ἀκράδαντον δυναστείαν, ἣν ἐπαγίωσαν διὰ τοῦ αἵματος τῶν διεκδικουμένων τὴν γῆν τοῦ Γολγοθᾶ. Τὸ ἀρχικὸν ἀμάρτημα τῶν σταυροφόρων εἰς τὰς ἐκστρατείας των

ὑπῆρξεν ἡ δολιότης μεθ' ἧς μετεχειρίσθησαν τοὺς συμμάχους τῶν ἰδίων αὐτῶν ὄπλων Βυζαντινοὺς, λυμαινόμενοι τὰς ἐπαρχίας αὐτῶν καὶ κατακτήσαντες ἐπὶ προφάσει καὶ αὐτὴν τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἣν ο πειναλέοι τῆς στρατιᾶς τοῦ Βαλδουίνου ἱππῶται ἐληλάτησαν. Διὰ δὲ τῆς ἀναρχίας ἐπεχούσης παρ' αὐτοῖς τόπον στρατιωτικῆς πειθαρχίας, ἐπήνεγκον εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς τὸ πρῶτον βαρὺ κτύπημα, προετοιμάσαντες οὕτω τὴν βραδύτερον ἐπελθοῦσαν πτῶσιν τῆς αὐτοκρατορίας αὐτῶν, ὅτε οἱ τελευταῖοι οὔτοι μὴ μνησικαχοῦντες διενήργησαν μερικὴν μετανάστευσιν πρὸς τὴν ἐσπερίαν Εὐρώπην βαίνοντες ὅπως στήσωσιν ἐν μέσῳ αὐτῆς τὴν λυχνίαν τῶν φώτων ἧτις εἰς χεῖρας τῶν οὐδὲ πρὸς σιγμὴν εἶχε ἀβεσθῆ πρὸ αἰῶνων.

Ἡ Εὐρώπη διετέλει κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν σταυροφοριῶν ὑπὸ τὸν πέπλον τῆς ἀμαθείας καὶ τῶν προλήψεων βαρβάρου αἰῶνος καὶ οὐ μόνον οὐδενὸς πολιτισμοῦ ἠδυνήθη νὰ γείνη ἀρωγὸς παρὰ τοῖς λαοῖς τῆς Ἀνατολῆς, ἀλλ' οὐδὲ κἂν ἔφθασεν εἰς ἐκεῖνο τὸ ὕψος τῆς θείας ἐμπνεύσεως, δι' οὗ ἠθέλε γείνει κοινωνὸς τοῦ ὑπὸ τὸν ἥλιον τῶν φώτων διαλάμποντος ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, ἢ τοῦ διὰ τοῦ αἵματος ἀνὰ σπιθαμὴν τὴν γῆν, ἣν ἐπάτουν διεκδικοῦντος θάρρους τῶν Σαρακηνῶν, ἀλλ' ἰδοῦσα τὸν πλοῦτον ὅστις διεκόσμηι τὰς Βυζαντινὰς χώρας καὶ ἀπήρτιζε τὸ ἐξωτερικὸν μέρος τοῦ πολιτισμοῦ αὐτῶν, δὲν ἀπέβλεπεν ἢ εἰς τὴν λαφυραγωγίαν καὶ κατακτήσιν τῶν ωραίων τούτων ἐπαρχιῶν, ἐνῶ οἱ πρόμαχοι αὐτῆς ἔθραυον τὰ νήματα τῆς μεταξύ των ἁρμογᾶς καὶ παρεσύροντο εἰς ὅσα ἀτοπήματα ἦτο δυνατόν νὰ ἐκπηγάσωσιν ἐκ

ποιαύτης ανωμάλου καταστάσεως. Ἡ Εὐρώπη οὐδὲν τῶν εἰς τὴν πρώτην σταυροφορίαν διενεργηθέντων ἀτοπημάτων ἀνασκευάσασα διὰ τῆς δευτέρας, ἀλληλοῦχισε ὁκτῶ κατὰ σειρὰν τοιαύτας ἐπισωρευσάσας σφάλματα ἐπὶ σφαλμάτων, καὶ κατέστησε τὴν μικρὰν Ἀσίαν στάδιον στρατιωτικῆς δόξης εἰς τὰ ὄπλα τῶν Σαρακηνῶν, ὧν τὰ ἔχνη αἰ ἐπερχόμεναι γεννεαὶ ἐπάτησαν θαρραλέως ὠθήσασαι τὰ τολμηρά των βήματα ἐπὶ αὐτῆς τῆς ἰδίας Εὐρώπης ἐπὶ τῆς ὁποίας βραδύτερον ἤρχισαν ἀριθμοῦντες τὰς κτήσεις των.

Τὰ ἀντισταθμίζοντα τὴν ὑλικὴν φθορὰν τῶν σταυροφοριῶν ἀποτελέσματα εἶσι καθαρῶς ἠθικά, διότι ἐπήνεγκον τὸ ναυάγιον τοῦ κλυδωνιζομένου φεουδαλισμοῦ, ὅστις δὲν ἦτον ἰσχυρὸς ἢ μόνον ἐντὸς τῆς κείτης του καὶ ἀναπνεῶν τὸν ὀρίζοντα τῶν φρουριῶν αὐτοῦ. Χρηματικαὶ ἀνάγκαι ἀπῆλλοτρίωσαν τὴν κυριαρχίαν τῶν μικρῶν φεουδῶν, οἱ πάντες ἐκτοπιζόμενοι ἀπὸ τοῦ περιωρισμένου καὶ μικροῦ αὐτῶν ὀρίζοντος ἤρχοντο εἰς συνάφειαν μετὰ νέων προσώπων, αἱ ἰδέαι των ἀνταλασσόμεναι ἐγέννων νέας τοιαύτας, ὥστε βαθμηδὸν ὁ βίος τῆς μονώσεως ἐξέλιπεν, αἱ κοινότητες συνεστήθησαν καὶ κοινωνικὰ κέντρα ἐχρησίμευσαν ὡς φάροι μεταδίδοντες εἰς αὐτὰς τὰς ἀκτῖνας νέου πολιτισμοῦ. Τοῦτων δὲ καρπούμενοι ἤδη οἱ λαοὶ τῆς Εὐρώπης ἀπεποιήθησαν τὴν ἐξακολούθησιν τοιούτων ἐκστρατειῶν προτιμήσαντες νὰ πολιτισθῶσι ἢ ἐνισχυθῶσι διὰ νέων ἀρχῶν, ὧν ἡ ἀφετηρία ἐξεπήγαζεν ἐκ τῶν σταυροφοριῶν αὐτῶν, αἵτινες ἀνέπτυξαν τὸ ἐμπόριον καὶ τὸ πρὸς ἀλλήλους πνεῦμα τῆς συγχωινωνίας τῶν λαῶν. Οἱ λαοὶ ἤρχισαν κυβερνώμενοι ὑπὸ σκῆπτρα

ισχυρά, και ἐντεῦθεν ἐκπηγάξει ἡ παγίωσις πολλῶν
μοναρχιῶν, εἰς ἃς συνησπίσθη ὁ κληρὸς πρὸς διάσω-
σιν τῆς αὐτολείας των, συγκυβερνιῶν καὶ κρατῶν τοὺς
λαοὺς ὑπὸ τὸν χαλινὸν τῆς ἀμαθείας καὶ τῶν θρησκευ-
τικῶν προλήψεων, αἵτινες διελύθησαν ἅμα τῇ διαχύ-
σει τῆς λάμπφews τῶν φῶτων καὶ τῆς παιδείας, ἣτις
σήμερον θεωρεῖται ὡς τὸ ἀλάνθαστον ἐχέγγυον τῆς
εὐημερίας τῶν λαῶν καὶ ἣτις ἀσφαλῶς θὰ διεξαγάγη
τὸ ἐν τῇ Ἀνατολῇ εἰσέτι ἀνωμάλως διακείμενον ἔρ-
γον αὐτῆς ἅμα ὁ Ἑλληνισμὸς ἀνακτήσῃ καὶ συγκεν-
τρώσῃ τὰς ἀνηκούσας αὐτῷ ζωτικὰς δυνάμεις ἐκεῖνας,
δι' ὧν θὰ δυνηθῇ νὰ καταστήσῃ κοινωνοὺς τοῦ πολιτι-
σμοῦ του τοὺς ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἀδελφοὺς αὐτοῦ λαοὺς.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

Τ Ε Λ Ο Σ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000024025